

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. balandžio 20 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (kolegijos pirmininkė), Antano Simniškio ir Agnės Tikniūtės (pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal atsakovų A. K. ir J. K. kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2022 m. spalio 18 sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo P. R. ieškinį atsakovams A. K. ir J. K. dėl neturtinės žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių neturtinės žalos atlyginimą, įvykus nedideliam viešosios tvarkos sutrikdymui, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas P. R. kreipėsi į teismą su ieškiniu, kurį patikslinęs prašė priteisti solidariai iš atsakovų J. K. ir A. K. 1000 Eur neturtinės žalos ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovas paaiškino, kad 2020 m. rugpjūčio 30 d. apie 15 val. 49 min. namo (duomenys neskelbtini), požeminiame aukšte esančioje automobilių stovėjimo vietoje buvo iškeiktas atsakovės J. K. ir jos sutuoktinio atsakovo A. K. įvairiais keiksmažodžiais, kitais žodžiais, gestais, žeminančiais jo garbę ir orumą. Atsakovas spjovė į ieškovą. Ieškovas po pokalbio su atsakovais liko stipriai įžeistas. Jam buvo tyčia sukeltas emocinis stresas, bandoma jį psichiškai paveikti. Atsakovai keiksmažodžiais žemino ieškovą viešojoje vietoje, todėl keiksmažodžius galėjo girdėti kiti namo gyventojai. Atsakovai buvo patraukti administracinės atsakomybės už Lietuvos Respublikos administracinių nusizengimų kodekso (toliau – ANK) 481 straipsnio (nedidelis viešosios tvarkos pažeidimas) pažeidimą. Ieškovas administracinėje teismoje pripažintas nukentėjusiuoju. Pagal ANK 578 straipsnį nukentėjęs asmuo turi teisę į neturtinės žalos atlyginimą, todėl atsakovų veiksmai turi būti kvalifikuojami pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 2.24, 6.250 straipsnius. Atsakovai veikė kartu, todėl turi solidariai atlyginti ieškovui padarytą neturtinę žalą.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2022 m. gegužės 12 d. nutartimi ieškinį atmetė.
5. Teismas nusprendė, kad nagrinėjamoje byloje nėra pakankamų ir objektyvių įrodymų, leidžiančių konstatuoti, kad yra visos būtinos sąlygos taikyti civilinę atsakomybę.
6. Teismas nustatė, kad ginčo šalių santykiai yra konfliktiški, vyrauja nepagarba vienas kitam. Ginčo metu atsakovai vartojo necenzūrinius žodžius ieškovo atžvilgiu, tačiau nėra pagrindo konstatuoti, kad šie duomenys buvo paskleisti: necenzūriniai ir kiti žodžiai buvo išsakyti požeminiame aukšte esančioje automobilių stovėjimo vietoje girdint ir matant tik ginčo šalis. Byloje nėra duomenų, kad šį konfliktą atsakovai išviešino. Teismo vertinimu, labiau tikėtina, kad atsakovai, vartodami necenzūrinius žodžius, išsakė nepasitenkinimą dėl galimai ieškovo apgadinto atsakovų motociklo, nes jie per vaizdo kamerą matė ieškovą šalia motociklo ir atbėgo į aikštelę. Išsakyti ginčo žodžiai rodo atsakovų subjektyvų požiūrį į susiklosčiusią situaciją, tai laikytina nuomone – subjektyviu faktų ir duomenų vertinimu, kuriam netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai.
7. Teismas nurodė, kad nors ieškovas teigia, jog atsakovų veiksmai įžeidė, sumenkino ieškovą, žemino jo garbę bei orumą, tačiau ieškovas nepateikė jokių įrodymų, susijusių su savo patirta neturtine žala. Pastebėta, kad ieškovas, nors jo atžvilgiu buvo vartojami necenzūriniai žodžiai, nevengė dialogo su atsakovais ir konflikto metu iš esmės buvo ramus, provokavo atsakovus. Byloje esantis vaizdo įrašas, kaip ieškovas važiuoja šaligatviu (faktas iki ginčo įvykio), patvirtina atsakovų nurodytas aplinkybes, kad ir ieškovas elgėsi nepagarbiai bei provokuojamai.
8. Teismas nusprendė, kad ieškovo, kaip advokato, elgesys ginčo atveju traktuotinas kaip toleravimas ir atsakovų provokavimas tęsti necenzūrinių ir įžeidžiamų žodžių vartojimą. Teismo vertinimu, dėl necenzūrinių ir kitų žodžių ar gestų vartojimo ieškovas nepatyrė pažeminimo, išgyvenimų, taip pat teismui nėra pagrindo konstatuoti, kad buvo pažeista ieškovo garbė ar orumas.
9. Vilniaus apygardos teismas, išnaginėjęs bylą pagal ieškovo P. R. apeliacinį skundą, 2022 m. spalio 18 d. sprendimu Vilniaus miesto apylinkės

teismo 2022 m. gegužės 12 d. sprendimą panaikino ir priėmė naują sprendimą ieškinį tenkinti iš dalies. Priteisė ieškovui iš atsakovų solidariai 100 Eur neturtinės žalos atlyginimo, lygiomis dalimis 36 Eur žyminio mokesčio ir 1200 Eur teisinės pagalbos išlaidų atlyginimo.

10. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad pirmosios instancijos teismas sprendime daugiausiai dėmesio skyrė [CK 2.24 straipsnio](#) nuostatų analizei bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotai šių nuostatų taikymo praktikai. Apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmosios instancijos teismui, kad byloje nėra pagrindo pripažinti, jog atsakovų pasakyti įžeidžiantys ir necenzūriniai žodžiai, skirti ieškovui apibūdinti, buvo paskleisti. Vis dėlto, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismas nepagrįstai neatsižvelgė ir neaptarė atsakovams taikytinos civilinės atsakomybės, atsižvelgiant į administracinio nusizengimo byloje nustatytus jų neteisėtus veiksmus bei kaltę, taip pat į ieškovo procesinį nukentėjusiojo statusą administracinių nusizengimų byloje.
11. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad, pagal ANK 664 straipsnio 3 dalį, kai administraciniu nusizengimu padaryta fizinė ar neturtinė žala ir jos neatlygino administracinį nusizengimą padaręs asmuo, teismas ar administracinio nusizengimo byla ne teismo tvarka nagrinėjanti institucija (pareigūnas) nutarime konstatuoja, kad buvo padaryta fizinė ar neturtinė žala, ir klausimas dėl šios žalos dydžio nagrinėjamas civilinio proceso tvarka. Taigi administracinių nusizengimų byloje nukentėjusiais pripažinti asmenys pagal [CK 6.250 straipsnio](#) 2 dalį turi teisę į neturtinės žalos atlyginimą. Teismas nustatė, kad ieškovas buvo pripažintas nukentėjusiuoju atsakovų padarytų administracinių nusizengimų byloje, o atsakovams pagal ANK 481 straipsnio 1 dalį buvo paskirtos baudos.
12. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad nei atsakovės J. K. administracinio nusizengimo byla nagrinėjęs pareigūnas, nei atsakovo A. K. administracinio nusizengimo byla nagrinėjęs teismas savo procesiniuose sprendimuose nespėdė ieškovui padarytos neturtinės žalos atlyginimo klausimo bei šios žalos dydžio, todėl ši klausimą turėjo išspręsti pirmosios instancijos teismas nagrinėjamoje byloje. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad administracinių nusizengimų byloje konstatuotos aplinkybės, nagrinėjamoje byloje esantis garso ir vaizdo įrašas bei bylos šalių pripažintos aplinkybės patvirtina atsakovų neteisėtus veiksmus bei jų kaltę – atsakovai ieškovą daug kartų vadino įžeidžiančiais ir nepagarbiais žodžiais. Teismo vertinimu, dėl atsakovų pasakytų įžeidžiančių žodžių, jų dažno kartojimo ir intensyvumo ieškovas objektyviai aptariamo įvykio metu turėjo patirti pažeminimą ir tam tikrus neigiamus dvasinius išgyvenimus. Teismas įvertino tai, kad ieškovas iki aptariamo įvykio nepagarbiai elgėsi su atsakovu, jį liesdamas ir bandydamas per prievartą apkabinti, nors atsakovas tokiems veiksams akivaizdžiai priešinosi. Pažymėta, kad per visą konfliktą atsakovai ir ieškovas kaltino vienas kitą – atsakovai teigia, kad ieškovas subraižęs motociklą, pusę metų nemokantis mokesčių bendrijai, o ieškovas kaltina atsakovus neteisėtai naudojant elektros energiją. Taigi, vykęs ginčas tarp bylos šalių buvo abipusis, nulemtas ilgalaikių, gerokai anksčiau kilusių nesutarimų. Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad ieškovo prašomas 1000 Eur neturtinės žalos atlyginimo dydis yra per didelis, ieškovo patirtas neigiamas emocijas visiškai kompensuoja 100 Eur.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

13. Kasaciniu skundu atsakovai J. K. ir A. K. prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. spalio 18 d. sprendimą ir palikti galioti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. gegužės 12 d. sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 13.1. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintą principą, jog įstatymas neturi grįžamosios galios. ANK 664 straipsnio 3 dalis, suteikianti teisę į neturtinės žalos atlyginimą, įsigaliojo tik nuo 2022 m. sausio 1 d., o atsakovai administracinį nusizengimą padarė 2020 m. rugpjūčio 30 d.
 - 13.2. Net jei ANK 664 straipsnio 3 dalis turėtų būti taikoma nagrinėjamoje byloje, apeliacinės instancijos teismas šią normą taikė netinkamai. Pagal aptariamą straipsnį pirmiausia turi būti konstatuotas fizinės ar neturtinės žalos faktas. Neturtinės žalos padarymo faktą, vadovaujantis apeliacinės instancijos teismo pritaikyta ANK 664 straipsnio 3 dalimi, gali konstatuoti tik teismas, kuris nagrinėja administracinio nusizengimo bylą, ar administracinio nusizengimo bylą ne teismo tvarka nagrinėjanti institucija. Teismas, kuris nenagrinėjo administracinio nusizengimo bylos, ir tuo labiau teismas, kurio nagrinėjamoje byloje net nėra pateikta administracinio nusizengimo bylos medžiaga (kaip yra šiuo atveju), negali konstatuoti patirtos neturtinės žalos fakto remdamasis tik administracinio nusizengimo padarymo faktu.
 - 13.3. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai konstatavo (preziumavo) padarytą neturtinę žalą. Nepaisant to, jog ieškovo deklaratyvūs teiginiai apibūdina vidinę asmens savijautą, juos iš tiesų galima įrodyti objektyviais, specialistų ekspertinėmis žiniomis paremtais įrodymais.
 - 13.4. Apeliacinės instancijos teismas neatliko įrodymų vertinimo priteisdamas ieškovo patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Ieškovui, kuris ir pats yra praktikuojantis advokatas, pirmosios instancijos teisme atstovavo advokatė, tačiau ieškovas pateikė teismui vienintelį įrodymą, kuriuo grindžia patirtas bylinėjimosi išlaidas, – 1200 Eur sumos advokatės pinigų priėmimo kvitą. Kvite nėra nurodyta, už kokias teisinės paslaugas mokami pinigai, taip pat nėra įrodymų, kad teisinės paslaugos buvo suteiktos būtent šioje byloje. Byloje visus procesinius dokumentus pasirašė ir į elektroninę bylą įkėlė pats ieškovas.
14. Ieškovas P. R. atsiliepimu į kasacinį skundą prašo Vilniaus apygardos teismo 2022 m. spalio 18 d. sprendimą palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
 - 14.1. Ieškovas neturtinės žalos reikalavimą grindė ne pagal ANK 664 straipsnio 3 dalį, o pagal ANK 481 578 straipsnius, [CK 1.137 straipsnio](#) 3 dalį, 6.250, 6.263 straipsnius. ANK 664 straipsnio 3 dalis nėra taikytina ginčo atvežiui. Vis dėlto ANK 578 straipsnio 1 dalis yra įstatymo pagrindas ieškovo kaip nukentėjusiojo asmens teisei į neturtinės žalos atlyginimą. Ieškovo teisės į neturtinės žalos atlyginimą paneigimas prieštarautų ir [CK 1.5](#) straipsnyje įtvirtintiems teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams.
 - 14.2. Atsakovų neteisėti veiksmai pasireiškia ieškovui skirtais įžeidžiančiais necenzūriniais žodžiais bei žeminančiais veiksmais – spjūviu į ieškovą, jo stumdymu, gniažymu. Atsakovai veikė tiesiogine tyčia – jų veiksmai nukreipti į ieškovą, o ne į situacijos vertinimą. Atsakovai peržengė įprastos gyvenimiškos situacijos ribas, ieškovui toks įvykis ir jo padariniai nėra kasdienybė. Tai patvirtina valstybės institucijų vertinimai. Po konflikto ieškovas jautėsi pažemintas ir sutrikdytas, neapasižikėjo žmonėmis, jam atsirado baimė bendrauti, statyti automobilį stovėjimo vietoje. Užpuolimas ir įžeidūs žodžiai sukėlė menkavertiškumo, silpnumo jausmą.
 - 14.3. Aplinkybė, jog ieškovas yra praktikuojantis advokatas, nereiškia, kad ieškovui nebuvo suteiktos teisinės pagalbos paslaugos. Ieškovo atstovė dalyvavo pirmosios instancijos teisme vykusiuose posėdžiuose, per Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalo (EPP) sistemą pateikė baigiamąją kalbą. Pinigų priėmimo kvitas patvirtina mokėjimą, o paslaugų suteikimas atsispindi civilinės bylos medžiagoje.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

Dėl neturtinės žalos atlyginimo įvykus nedideliame viešosios tvarkos sutrikdymui

15. Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas.
16. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje (pvz., 2006 m. rugpjūčio 19 d., 2010 m. vasario 3 d., 2015 m. balandžio 16 d. nutarimai) yra suformavęs konstitucinę žalos atlyginimo doktriną, teigiančią, jog būtinumas atlyginti asmeniui padarytą materialinę ir moralinę žalą yra konstitucinis principas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad asmenims, patyrusiems žalą, ji bus atlyginta; be to, asmeniui padarytos žalos atlyginimas turi būti realus ir teisingas (2010 m. vasario 3 d., 2010 m. lapkričio 29 d., 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimai). Konstitucijoje imperatyviai reikalaujama įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad asmuo, kuriam neteisėtais veiksmais buvo padaryta žala, visais atvejais galėtų reikalauti teisingo tos žalos atlyginimo ir tą atlyginimą gauti (2006 m. rugpjūčio 19 d., 2010 m. vasario 3 d., 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimai).
17. Remiantis [CK 6.263 straipsnio](#) 1 dalimi, kiekvienas asmuo turi pareigą laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais (veikimu, neveikimu) nepadarytų kitam asmeniui žalos. Žalą, padarytą asmeniui, turtui, o įstatymų nustatytais atvejais – ir neturtinę žalą privalo visiškai atlyginti atsakingas asmuo ([CK 6.263 straipsnio](#) 2 dalis). Neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtinimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais ([CK 6.250 straipsnio](#) 1 dalis). Neturtinė žala atlyginama tik įstatymų nustatytais atvejais. Neturtinė žala atlyginama visais atvejais, kai ji padaryta dėl nusikaltimo, asmens sveikatai ar dėl gyvybės atėmimo bei kitais įstatymų nustatytais atvejais. Teismas, nustatydamas neturtinės žalos dydį, atsižvelgia į jos pasekmes, šią žalą padariusio asmens kaltę, jo turtinę padėtį, padarytos turtinės žalos dydį bei kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes, taip pat į sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus ([CK 6.250 straipsnio](#) 2 dalis).
18. Kaip minėta, Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad įstatymų leidėjas turi iš Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalies kildinamą teisę ir pareigą įstatymu įtvirtinti neturtinės žalos atlyginimo pagrindus. Teisėjų kolegija, remdamasi konstitucine žalos atlyginimo samprata, išaiškina, kad išimtiniais atvejais neturtinė žala gali būti atlyginama ir nesant įstatymo normos, tiesiogiai taikant Konstituciją ar tarptautinius teisės aktus, iš kurių kyla Lietuvos Respublikos įsipareigojimai dėl esminių žmogaus teisių apsaugos, tačiau šį išimtį taikytina tik tuo atveju, jei žala kilo dėl esminių Konstitucijoje ar tarptautiniuose teisės aktuose garantuojamų žmogaus teisių pažeidimo (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 24 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-20-403/2019). Pavyzdžiui, Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad įstatymų leidėjas, nenustatydamas, kad dėl genocido žalą patyrę asmenys, nevaržomi jokių terminų, turi teisę reikalauti atlyginti žalą iš šių nusikaltimų padariusių fizinių asmenų, neatsižvelgė į iš Konstitucijos, *inter alia* (be kita ko), jos 30 straipsnio 2 dalies, konstitucinių teisingumo ir teisinės valstybės principų kylančius imperatyvus (Konstitucinio Teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nutarimas byloje Nr. 09/2008). Konstitucinis Teismas išaiškino, kad vien tai, jog atitinkamas teisėkūros subjektas tam tikrų santykių laiku nesureguliuoja teisiškai arba juos teisiškai sureguliuoja nepakankamai, nereiškia, kad teismai negali ir neturi vykdyti teisingumo. Tokiais atvejais nepaneigiama galimybė teismams tam tikru mastu teisės spragas užpildyti *ad hoc* (esant konkrečiai situacijai) ir taikant teisę (*inter alia*, naudojantis teisės analogija, taikant bendrojo teisės principus, taip pat aukštesnės galios teisės aktus, pirmiausia Konstituciją) (Konstitucinio Teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nutarimas byloje Nr. 09/2008).
19. Kasacine tvarka nagrinėjamoje byloje ginčas kyla dėl teisinio pagrindo reikalauti neturtinės žalos atlyginimo nedidelio viešosios tvarkos sutrikdymo atveju (ANK 481 straipsnis). Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad nors ieškovo ieškinyje [CK 2.24 straipsnio](#) pagrindu atmetimas, ieškoviui teisę į neturtinės žalos atlyginimą suteikia ANK 664 straipsnio 3 dalis. Atsakovai, nesutikdami su šia apeliacinės instancijos išvada, teigia, kad ANK 664 straipsnio 3 dalis, suteikiant teisę nuo administracinio nusizengimo nukentėjusiam asmeniui reikalauti neturtinės žalos atlyginimo, įsigaliojo nuo 2022 m. sausio 1 d., o atsakovai administracinį nusizengimą padarė 2020 m. rugpjūčio 30 d., t. y. aptariamai teisės normai apeliacinės instancijos teismas suteikė atgalinio veikimo galią.
20. Taigi nagrinėjamu atveju pirmiausiai vertintina, ar ieškovo teisės reikalauti neturtinės žalos atlyginimo teisiniu pagrindu gali būti ANK 664 straipsnio 3 dalis.
21. Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad įstatymo leidėjo priimti ir paskelbti įstatymai galioja į ateitį ir neturi grįžamosios galios (lot. *lex retro non agit*). Įstatymo negaliojimo atgaline tvarka principas yra esminis teisės viešpatavimo principas, teisinės valstybės elementas. Šis teisės principas įtvirtintas Konstitucijoje. Reikalavimas, kad paskelbti įstatymai galiojūt į ateitį ir neturėtų grįžamosios galios, yra svarbi teisinio tikrumo sąlyga. Įstatymo negaliojimo atgaline tvarka principo praktinė reikšmė yra ta, kad įstatymai taikomi tiems faktams ir padariniams, kurie atsirado po šių įstatymų įsigaliojimo. Taigi, esant neaiškumui dėl tam tikro įstatymo ar jo atskirų normų galiojimo laiko atžvilgiu, būtina nustatyti to įstatymo ar jo atskirų normų įsigaliojimo laiką, taip pat byloje aktualių faktų ir padarinių atsiradimo laiką ir klausimą spręsti vadovaujantis taisykle, kad civiliniuose santykiuose įstatymas galioja į ateitį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-561/2006](#); 2016 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-466-690/2016, 40 punktas; 2022 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-269-701/2022](#), 48 punktas).
22. Pažymėtina, kad iki 2022 m. sausio 1 d. galiojusi ANK 664 straipsnio redakcija reglamentavo tik administraciniu nusizengimu padarytos turtinės žalos atlyginimą. Pagal aptariamą normos 1 dalį (redakcija, galiojusi iki 2022 m. sausio 1 d.) administraciniu nusizengimu padarytą turtinę žalą administracinį nusizengimą padaręs asmuo gali atlyginti savo noru. Tokiu atveju padarytos turtinės žalos dydis nustatomas nukentėjusiojo ir administracinį nusizengimą padariusio asmens rašytiniu susitarimu, kuriame nukentėjusysis patvirtina žalos atlyginimo faktą; pagal aptariamą straipsnio 2 dalį (redakcija, galiojusi iki 2022 m. sausio 1 d.) tais atvejais, kai administracinį nusizengimą padaręs asmuo neatlygina turtinės žalos savo noru arba nesutaria dėl turtinės žalos dydžio ir jos atlyginimo būdo, žalos atlyginimą priteisia teismas ar administracinio nusizengimo byla ne teismo tvarka nagrinėjanti institucija tuo pačiu nutarimu, kuriuo skiriama administracinė nuobauda. Nuo 2022 m. sausio 1 d. ANK 664 straipsnis buvo papildytas 3 dalimi, suteikiančia nuo administracinio nusizengimo nukentėjusiam asmeniui teisę ir į neturtinės žalos atlyginimą, – nustatyta, kad kai administraciniu nusizengimu padaryta fizinė ar neturtinė žala ir jos neatlygino administracinį nusizengimą padaręs asmuo, teismas ar administracinio nusizengimo byla ne teismo tvarka nagrinėjanti institucija (pareigūnas) nutarime konstatuoja, kad buvo padaryta fizinė ar neturtinė žala, ir klausimas dėl šios žalos dydžio nagrinėjamas civilinio proceso tvarka.
23. Atsižvelgdama į tai, kad atsakovų administracinis nusizengimas buvo padarytas 2020 m. rugpjūčio 30 d., o ANK 664 straipsnio 3 dalis įsigaliojo tik 2022 m. sausio 1 d., teisėjų kolegija pripažįsta pagrįstu kasacinio skundo argumentą dėl apeliacinės instancijos teismo padaryto principo *lex retro non agit* pažeidimo. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai ginčo situacijai pritaikė ANK 664 straipsnio 3 dalį ir šios normos pagrindu priteisė ieškoviui 100 Eur neturtinės žalos atlyginimą.
24. Ieškovas atsiliepime į kasacinį skundą nurodo, kad teisę reikalauti neturtinės žalos atlyginimo įvykus nedideliame viešosios tvarkos sutrikdymui jam suteikia ANK 578 straipsnis, galiojęs konflikto metu ir reglamentuojantis nukentėjusiojo statusą. Su šiuo ieškovo argumentu teisėjų kolegija nesutinka.
25. ANK 578 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nukentėjusiojo administracinio nusizengimo byloje laikomas fizinis arba juridinis asmuo, kuriam administraciniu nusizengimu padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala. Asmuo pripažįstamas nukentėjusiojo administracinį nusizengimą tiriančio pareigūno sprendimu, kuris įforminamas įrašu administracinio nusizengimo protokole, arba administracinio nusizengimo byla ne teismo tvarka

nagrinęjančios institucijos (pareigūno) nutarimu ar teismo nutartimi. Nukentėjusysis turi šias teises: 1) susipažinti su bylos medžiaga; 2) dalyvauti nagrinėjant bylą žodinio proceso tvarka ir duoti parodymus; 3) pateikti elektroninių ryšių priemonėmis, pašto siunta arba tiesiogiai administracinio nusižengimo tyrimą atliekančiam pareigūnui, teismui ar kitai administracinio nusižengimo bylą ne teismo tvarka nagrinėjančiai institucijai paaiškinimus nagrinėjant bylą rašytinio proceso tvarka; 4) pateikti bylai reikšmingus dokumentus ir daiktus; 5) pareikšti prašymus ir nušalinimus; 6) naudotis teisine advokato ar kito įgaliojto atstovo pagalba; 7) kalbėti gintąja kalba arba ta kalba, kurią jis moka, ir naudotis vertėjų paslaugomis, jeigu nemoka lietuvių kalbos; 8) atsisakyti duoti parodymus prieš savo šeimos narius ar artimuosius giminaičius; 9) nustatyta tvarka skųsti priimtus procesinius sprendimus (ANK 579 straipsnio 1 dalis).

26. Taigi ANK 578 straipsnis nustato sąlygas, kurioms esant asmuo pripažįstamas nukentėjusiuoju – tokiam asmeniui administracinio nusižengimo turi būti padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala, o ANK 579 straipsnio 1 dalyje išvardytos nukentėjusio asmens teisės. Aptariamoms normoms yra įtvirtintos ANK XXVIII skyriuje, reglamentuojančiame administracinio nusižengimo teiseje dalyvaujančius asmenis, jų teises ir pareigas.
27. Iš ANK 578 straipsnio formuluotės ir vietos teisės akto struktūroje sprendina, kad ji skirta tik nukentėjusiojo sąvokai aptarti, tačiau negali būti aiškinama plačiai, kaip įstatymu nustatanti teisę į neturtinės žalos atlyginimą visais atvejais, kai žala yra padaryta administracinio nusižengimu. Teisėjų kolegija išaiškina, kad ANK 578 straipsnio 1 dalis savaime nesuteikia pagrindo nukentėjusiam asmeniui reikšti ieškinį dėl neturtinės žalos atlyginimo, t. y. ieškinys dėl administracinio nusižengimo padarytos neturtinės žalos atlyginimo turi būti grindžiamas ne tik nukentėjusio asmens statusu, bet ir konkrečia įstatymo norma, nustatančia asmens teisę reikalauti neturtinės žalos atlyginimo. Pavyzdžiui, tais atvejais, kai administracinio nusižengimo metu yra pažeista asmens garbė ir orumas, neturtinės žalos atlyginimo gali būti reikalaujama [CK 2.24 straipsnio](#) pagrindu; sveikatos sutrikdymo atveju – [CK 6.250 straipsnio](#) pagrindu; o nuo 2022 m. sausio 1 d. – savarankišku ANK 664 straipsnio 3 dalyje įtvirtintu neturtinės žalos atlyginimo pagrindu.
28. Papildomai pažymėtina, kad aplinkybė, jog įstatymų leidėjas nusprendė nuo 2022 m. sausio 1 d. papildyti ANK 664 straipsnio 3 dalimi, *expressis verbis* (tiesiogiai) nustatančia teisę į neturtinės žalos atlyginimą administracinio nusižengimo atveju, ir susiejo šį atlyginimą su specialia procedūra, patvirtina šioje nutartyje padarytą išvadą, kad, įstatymų leidėjo požiūriu, tokia teisė vien iš ANK 578 straipsnio nekilo.
29. Nagrinėjamu atveju taip pat nėra pagrindo išvadai, kad pažeista Konstitucijos saugoma ieškovo teisė, sudaranti pagrindą nukrypti nuo neturtinės žalos atlyginimo įstatymo pagrindu principo. Teismai nustatė faktines aplinkybes, kad ginčo šalių santykiai yra konfliktiški, t. y. dar iki 2020 m. rugpjūčio 30 d. kilusio konflikto šalys nesutarė – atsakovai kaltino ieškovą subraižius atsakovės motociklą, o ieškovas kaltino atsakovus neteisėtai naudojant elektros energiją. Nustatyta, kad tarp šalių vyrauja nepagarbus elgesys, įžeidimai, nevengiamą stumdymosi. Atsakovai, bendraudami su ieškovu, vartoja necenzūrinę leksiką, tačiau šie veiksmai nepažeidė ieškovo garbės ir orumo, kadangi jų nematė ir negirdėjo tretieji asmenys, be to, konflikto medžiaga nebuvo išplatinta tretiesiems asmenims. Ieškovas ieškinyje nurodė, jog atsakovų necenzūrinę leksiką jį įžeidė, po konflikto jis jautėsi suglumęs, atsirado baimė naudotis požemine automobilių stovėjimo aikštele, nepasitikėjimas žmonėmis. Sprendina, kad šiuo atveju dėl atsakovų veiksmų ieškovas galimai patyrė neigiamų emocijų, tačiau vien neigiamų emocijų patyrimas nesudaro išimtinio pagrindo priteisti neturtinės žalos atlyginimą remiantis tiesiogiai Konstitucija, nesant įstatymu įtvirtintos specialios tokio pobūdžio neturtinės žalos atlyginimo teisės.
30. Kasacinio skundo argumentai, kad apeliacinės instancijos teismas preziumavo neturtinės žalos padarymo faktą byloje nesant jokių objektyvių įrodymų, pagrindžiančių ieškovo realiai patirtą neturtinę žalą, nenustačius teisinio pagrindo ieškovo teisei į neturtinės žalos atlyginimą, neturi teisės reikšmės bylos baigčiai, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.
31. Remdamasi nutartyje pateiktais išaiškinimais ir argumentais teisėjų kolegija nusprendžia, kad pirmosios instancijos teismas nagrinėjamoje byloje iš esmės tinkamai taikė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias neturtinės žalos atlyginimą, ir ieškovo ieškinį atmetė pagrįstai. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismo sprendimas priimtas netinkamai taikant ir aiškinant neturtinės žalos atlyginimą reglamentuojančias teisės normas, todėl teisėjų kolegijos sprendimu yra naikinamas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo

32. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą ([CPK 93 straipsnio](#) 1 dalis). Jeigu apeliacinės instancijos teismas ar kasacinis teismas, neperduodamas bylos iš naujo nagrinėti, pakeičia teismo sprendimą arba priima naują sprendimą, jis atitinkamai pakeičia bylinėjimosi išlaidų paskirstymą ([CPK 93 straipsnio](#) 5 dalis).
33. Panaikinus apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir palikus galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, atsakovai įgijo teisę į bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos ir kasaciniame teismuose, atlyginimą. Atsižvelgdama į tai, kad atsakovai bylą laimėjo, dėl to bylinėjimosi išlaidos, patirtos apeliacinės instancijos teisme, persikirstomos atsakovų naudai, teisėjų kolegija dėl kasacinio skundo argumentų, susijusių su apeliacinės instancijos teismo atliktu bylinėjimosi išlaidų paskirstymu ieškovui, nepasisako.
34. Atsakovas apeliacinės instancijos teisme patyrė 170 Eur antrinės teisinės pagalbos išlaidų – šių išlaidų atlyginimas iš ieškovo priteisiamas į valstybės biudžetą. Atsakovė apeliacinės instancijos teisme patyrė 700 Eur bylinėjimosi išlaidų (už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą). Šios išlaidos nevirsija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 „Dėl Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio patvirtinimo“ nustatytų maksimalių sumų, todėl iš ieškovo priteisiamos atsakovės naudai.
35. Atsakovė J. K. už kasacinį skundą sumokėjo 21 Eur žyminį mokestį, šis priteistinas atsakovei iš ieškovo. Kitų duomenų apie kasaciniame teisme patirtas bylinėjimosi išlaidas atsakovai nepateikė, todėl šių išlaidų atlyginimo klausimas nesprendžiamas. Kasacinės instancijos teisme išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Vilniaus apygardos teismo 2022 m. spalio 18 d. sprendimą panaikinti ir palikti galioti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. gegužės 12 d. sprendimą.

Priteisti iš ieškovo P. R. (a. k. (duomenys neskelbtini) atsakovei J. K. (a. k. (duomenys neskelbtini) 721 (septynių šimtų dvidešimt vieno euro) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

Priteisti iš ieškovo P. R. (a. k. (duomenys neskelbtini) į valstybės biudžetą 170 (vieno šimto septyniasdešimties) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Danguolė Bublienė

Antanas Simniškis

Agnė Tiknūtė